

לעילוי נשמה
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

בס"ד

טבת התשפ"ו

מפטר הבאים ישרש (ישעיה כז) א
דברי יקמיהו בן חלקיהו (ירמיה א) ס

פרשת שמות

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בענייניא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
בפרשת שמות 124 פסוקים = **ויקח, הוזה לי- הנה פי טוב**
ויקח איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב א)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. (שמות א א) בני ישראל הבאים מצרימה ס"ח מילה רמז שזמן קריאת פרשיות אלו [מי השובבים ר"ת שמות וארא בא בשלה יתרו משפטים] תיקון לפגם הברית כאשר ניצוצי הקדושה נתפזרו הלכו שבי לפני צר הסט"א והוא רמוז שמות בני ישראל הבאים ר"ת **שביה**. וסופי תיבות ואלה שמות בני ישראל הבאים תהלים כי קריאת ספר תהלים הוא תיקון לפגם הברית, שהתפלל דוד הע"ה העוסק בתהלים יהיה כעוסק בנגעים ואהלות שסגולתם לכפר פגם הברית. עוד יש לרמוז כי ר"ת מצרימה את יעקב איש גימטריא בן לרמוז כי השכינה אשר אליה מתייחס שם בן כביכול ירדה עמהם. ועוד רמז דיש להם דין בן. וכיון שכן קושי השעבוד משלים. וכיון שהם בן יקבלו התורה וליכא טענת בן המצר לגבי בן כמו שאמר באסיפת זקנים וע"י התורה קודש הם והקדש מפקיע מידי שעבוד. וגם יקבלו שבת הרמז בסופי תיבות את יעקב איש וינוחו בשבת בעבודתם וגם בשבת הגדול יתגלה שבתם כי יתפסו ע"ז של מצרים וכו' והכל רמז תחילת הכל כי טרם מכה ציץ רפואה פרח. (פני דוד)

ידוע דגלות מצרים הוא גלות הכולל כל הגלויות. ע"כ הגם שמדבר הכתוב בגלות מצרים עכ"ז מרמז על כל הגלויות, ומצרים פירושו לפ"ז מצר וצער. והנה הגאולה מכל הגלויות שהוא ע"י תורה ותשובה, הנה תשובה כל אדם יכול לעשות, משא"כ תורה מי שאינו ת"ח אינו יכול לעסוק בתורה, והבטיח השי"ת לדוד שיהיה ספרו תהלים חשוב כעוסקים בנגעים ואהלות (שוח"ט מזמור א). וזה נרמז בסופי תיבות בפסוק שמות בני ישראל הבאים מצרימה שהוא תהלים, וס"ח מצרימה את יעקב איש וביתו שהוא תשובה. (אגרא דכלה)

לבטל התאוה יאמר זה הלחש 'סך ספאן אגור אגורא קרדינא גדירנא תקיל פוק פוק דאבויה קדישא דשבתא אנא פוק פוק וק"פ ופק קפו קו"ף' עד כאן, וכן יאמר מזמור ל"ט בתהלים **למנצח לידותון מזמור לדוד**. דיש בו מאה עשרים וחמש תיבות מנין מסכ"ה, ועל ידי זה מתבטלים כל המקטרגים והסטרא אחרא, ומזמור פ"ז, ומזמור ק"ו, וקכ"ד, ויאמר פסוק (במדבר כג ט) **הן עם לךדין יישן ובגוים לא יתחשב** ג' פעמים, ומזמור קמ"ט. (מועד לכל חי סימן כח)

גלות - על ענין מכירת יוסף נשתעבדו במצרים ובמרה מדת הדין רצתה שיהיו בשעבוד עוד ז' פעמים על חטאתם והקב"ה נתן להם השבת לכפר וכשחיללו השבת בבית ראשון גלו. ובבית שני ע"י שנאת חנם נתעורר חטא וישנאו אותו במספר שבע על חטאתכם וכו' זהו חש סתרי תורה דף מ"ו דפוס ויניציא. ולפי שיטה זו כל הגלויות היו בעוון מכירת יוסף. גם גורת המן אמרו באסתר רבתי שהיה על מכירת יוסף ע"ש. ובהכי ניחא שהגאולה ע"י מרדכי ואסתר שהם משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף. גם היה בתפלת משה רבינו ע"ה כמ"ש במדרש שהיה בו בחינת יוסף ובוזה נגאלו. (מדבר קדמות מערכת ג)

שמות ראשי תיבות: שבת מילה ותפילין שכולם נקראו בשם אות. **ואלה שמות ראשי תיבות:** והייב אדם לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. **חידה בפרשה** - במה דומה מצות סוכה למצות שנים מקרא ואחד תרגום. **תשובה** - חולה פטור מקריאת שנים מקרא ואחד תרגום, כמו מי שהוא מצטער שהוא פטור מן הסוכה. (הרדב"ז ח"ג סימן תכה)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. (שמות א א) **שאלה** - מה הטעם דכתיב **הבאים לשון הווה** דמשמע עכשיו הם באים, ובסיפא כתיב **באו** משמע שכבר באו מקודם. ומהו ה' החיבור ואלה. **תשובה** - כתיב **ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה**. (בראשית מו כח) פרש"י - ומדרש אגדה, **להורות לפניו**, לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה. כתב רבינו בחיי - ודקדקו ז"ל אחר מלת **להורת** ואמרו להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם הוראה שיהיו השבטים הוגיין בתורה. והיו יושבים יעקב ובניו ועוסקים בתורה והיה כאילו הם עדיין בארץ ישראל. לפי שקדושת בית הכנסת ובית המדרש יש להם מעין קדושת ארץ ישראל, כדכתיב (יחזקאל יא טז) **ואהי להם למקדש מעט** ודרשו חז"ל (מגילה כט). אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. כתב המהרש"א (ברכות ה. ד"ה הנוגעים) - דאותן בתי כנסיות שבבבל גם הם היו מכלל א"י שיקבעו שם לעתיד. (חידושי אגדות). וזהו שאמר **ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה** פירוש עכשיו שמת יעקב כפי שמצינו בסוף פרשת ויחי, באים למצרים עכשיו, אבל את יעקב היינו כשהיו באים עם יעקב **איש וביתו באו** היינו גם בית מדרשו בא עמו, על כן לא נחשב שקבע מושבו במצרים כי יש לבתי הכנסת וביהמ"ד דין של ארץ ישראל, משא"כ עתה **ותמלא הארץ אתם** ויתא במדרש שהחלו לעשות מקום של שחוק, ועי"ז **ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף**. ('תורת משה' להח"ס)

א"י הבאים לשון הווה - מפני שלאחר מיתת יוסף הוכבד עליהם עול מצרים והיה נראה להם בכל יום כאילו באו עתה. (חזקוני, ר"ח פלטיאל) וכתב הכלי יקר - משום כך אמר **ואלה** בו' החיבור, שלאחר מיתת יוסף לא היו פני המצרים כתמול שלשום והכבידו עולם עליהם והיה דומה בעיניהם כאילו עתה באו. א"נ לאחר שעלו בני ישראל לארץ נענו לקבור את אביהם, שבו לארץ מצרים ברצונם כדי לקבל על עצמם את עול הגלות שנגזרה עליהם. (אוה"ח) **ואלה** בו' החיבור - לומר שכשם שיוסף לא שינה את שמו אע"פ שפרעה שינה את שמו **צפנת פענח**, כך בני ישראל לא שינו את שמם **ראובן שמעון לוי** ויהודה. וכו' ואמרו חז"ל (מ"ר שה"ש) בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו את שמם, ולא שינו את לשונם, ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. **וימת יוסף ואלה שמות סמיכות הפסוקים** מלמד שצוה להם שלא ישנו שמותם ואמר להם אף על פי ששינו את שמי צפנת פענח אתם אל תשנו שמותיכם. (בעה"ט)

הבה נתחכמה לו פן ירבה ויהי פי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ. (א א) פרש"י - ורבותינו דרשו: נתחכם למושיען של ישראל לדונים במים, שפכר נשבע שלא יביא מבול לעולם. [והם לא הבינו שעל פל העולם אינו מביא, אצל הוא מביא על אמה אסת. (סוטה יא.)] **שאלה** - מה הטעם דחשיב טביעת המצרים בים סוף למבול. **תשובה** - לפי שבאמת כשנהפך הים ליבשה נהיה מצרים של יבשה ממש וכשבאו המצרים לתוכו והמים חזרו ושטפום היה זה כמו מבול על היבשה. וכן מדוייק מקרא (תהלים סו ו) **הפך ים ליבשה** קאי אקריעת ים סוף דהיינו שנהיה כמו יבשה ממש. **בנהר יעברו ברגל** קאי אירדן בזמן יהושע דשם רק נבקע ועברוהו ברגל. (טעמא דקרא)

ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיון. (א כב) פרש"י - אף עליהם גזר. יום שנולד משה אָמרו לו אצטגנינו: היום נולד מושיען, ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו לקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים. **שאלה** - כמה זמן היתה הגזירה של **כל הבן הילוד היארה תשליכהו** גם על המצרים. **תשובה** - אמרו לו אצטגנינו ביום זה נולד מושיען של ישראל ולא הושלך במים במצרים, ולכך חיפשו אותו עד שהשליכוהו למים, וזה לקח שלושה חודשים, לפיכך נאמר **ותצפנהו שלשה ירחים**, כיון שהושלך משה בתובה במים בטלה הגזירה. (ילקוט האזובי)

ובמדרש (שמו"ר א יח) אמר רבי יוסי בר רבי חנינא אף על עמו גזר ולמה עשה כן שהיו אסטרונוגין אומרים לו גואל ישראל נתעברה ממנו אמו ואין אנו יודעים אם ישראל הוא או מצרי הוא באותה שעה כנס פרעה כל המצרים ואמר להם השאלו לי את בניכם תשעה חדשים שאשליכם ליאור הדא הוא דכתיב **כל הבן הילוד היארה תשליכהו** כל הבן של ישראל אין כתיב כאן אלא **כל הבן** בין יהודי בין מצרי ולא רצו לקבל ממנו שאמרו בן מצרי לא יגאל אותן לעולם אלא מן העבריות.

